

Sosial ulikhet, barnehage og skole. Begrensninger eller muligheter?

Henrik Daae Zachrisson
Levekårskonferansen, 29.11.23

European Research Council
Established by the European Commission

The presentation is
supported by grant # 818425
from the European Research Council
ERC-CoG-2018

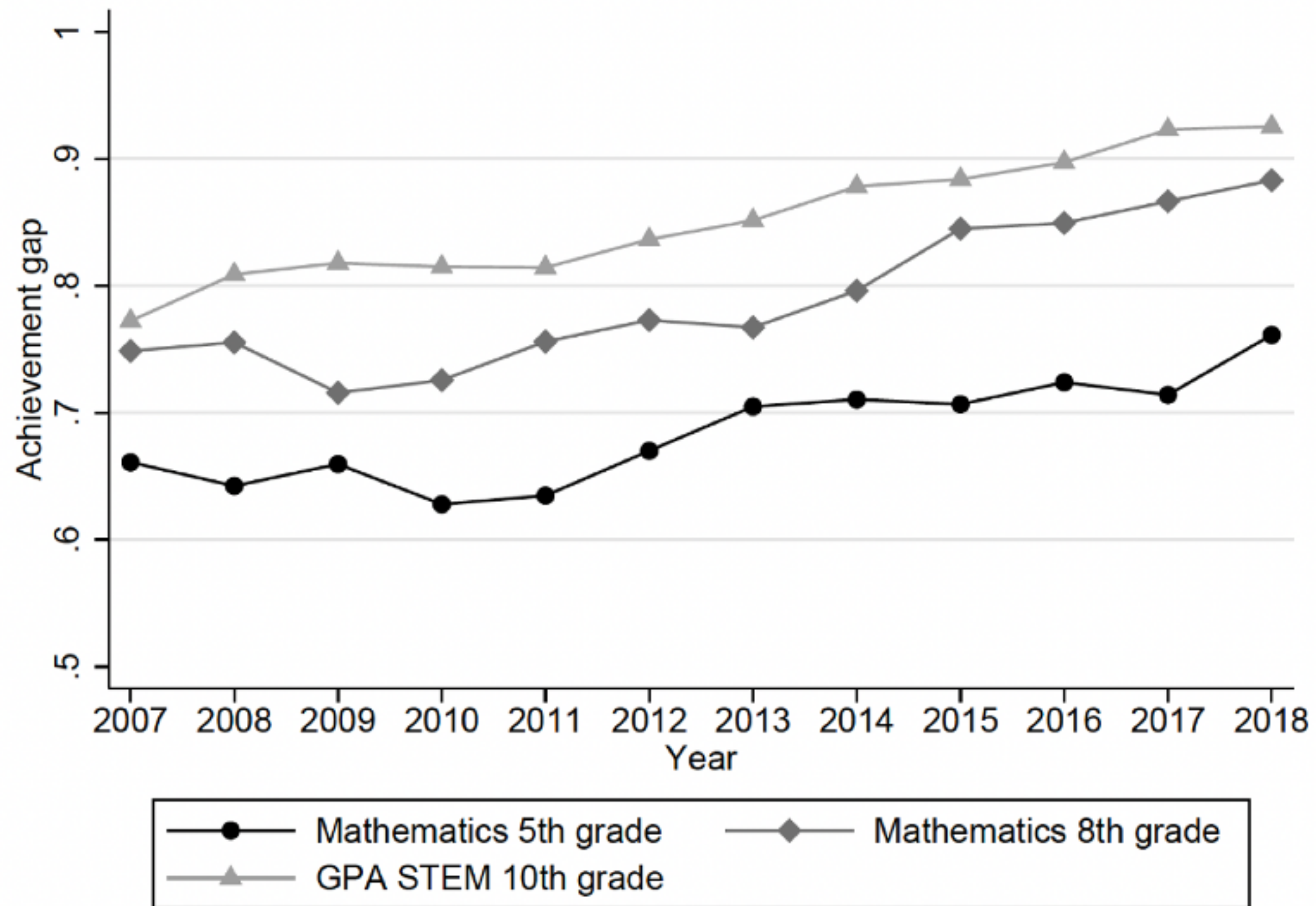
UiO : **University of Oslo**

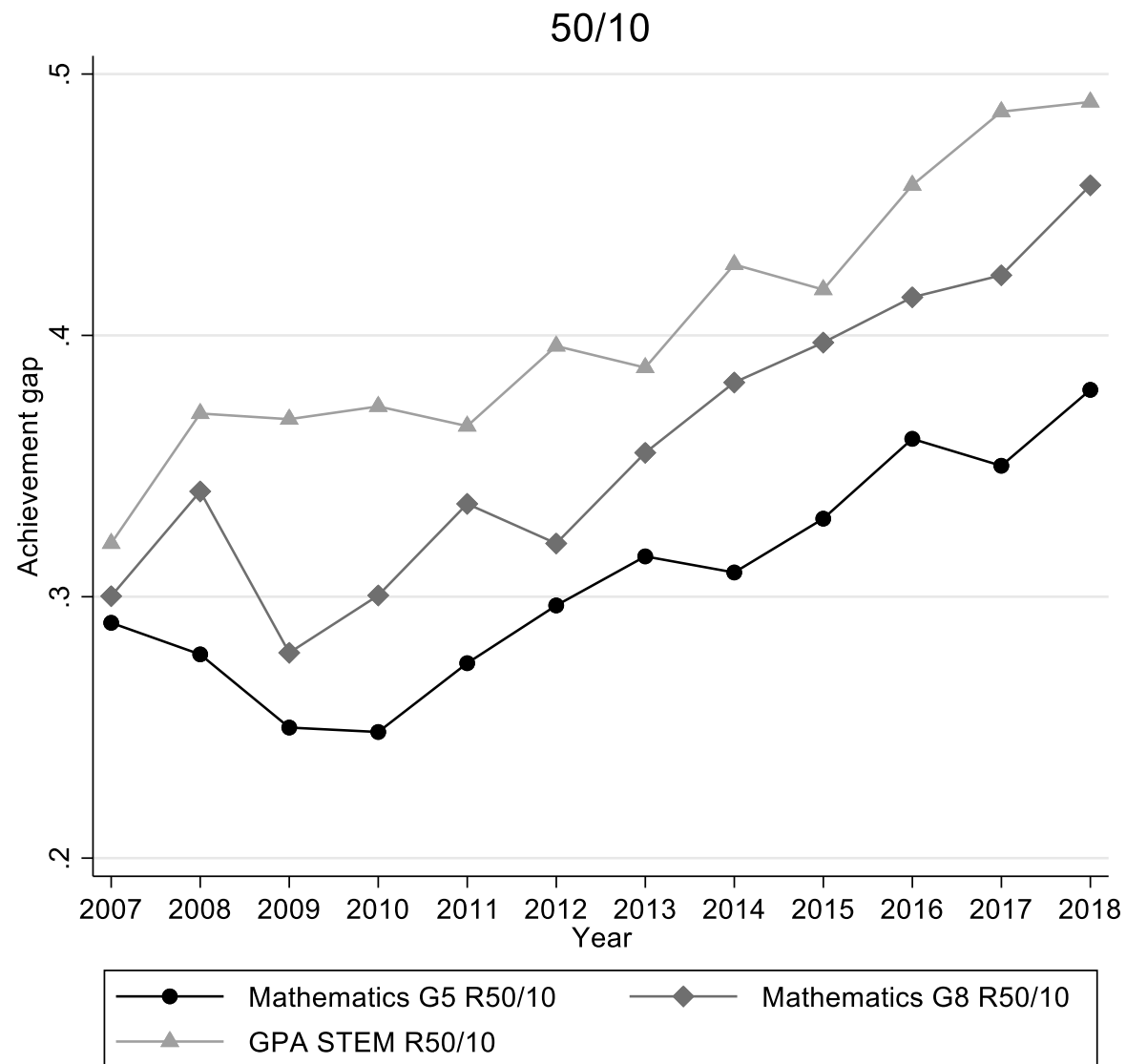
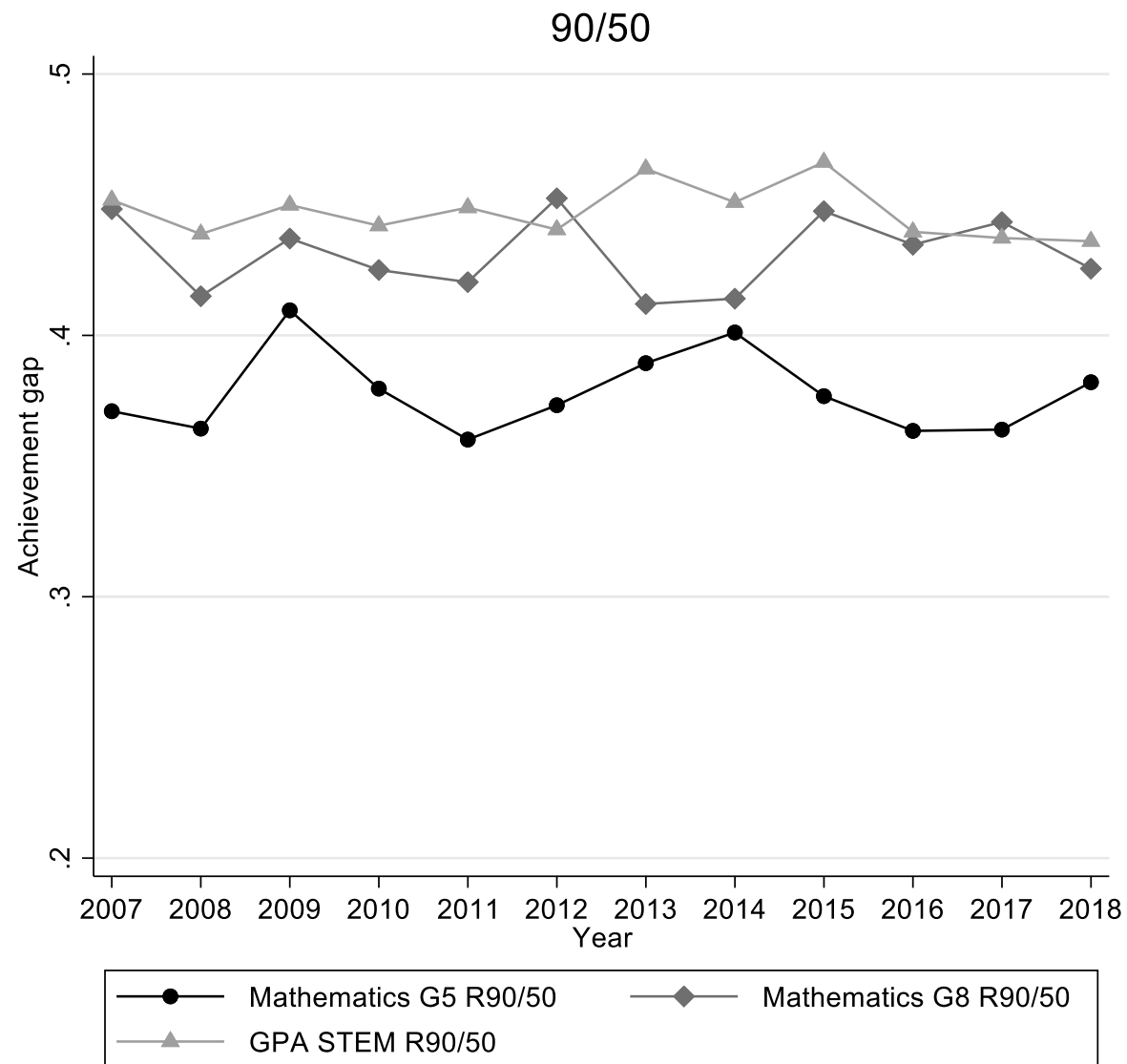
Senter for
fremragende
forskning

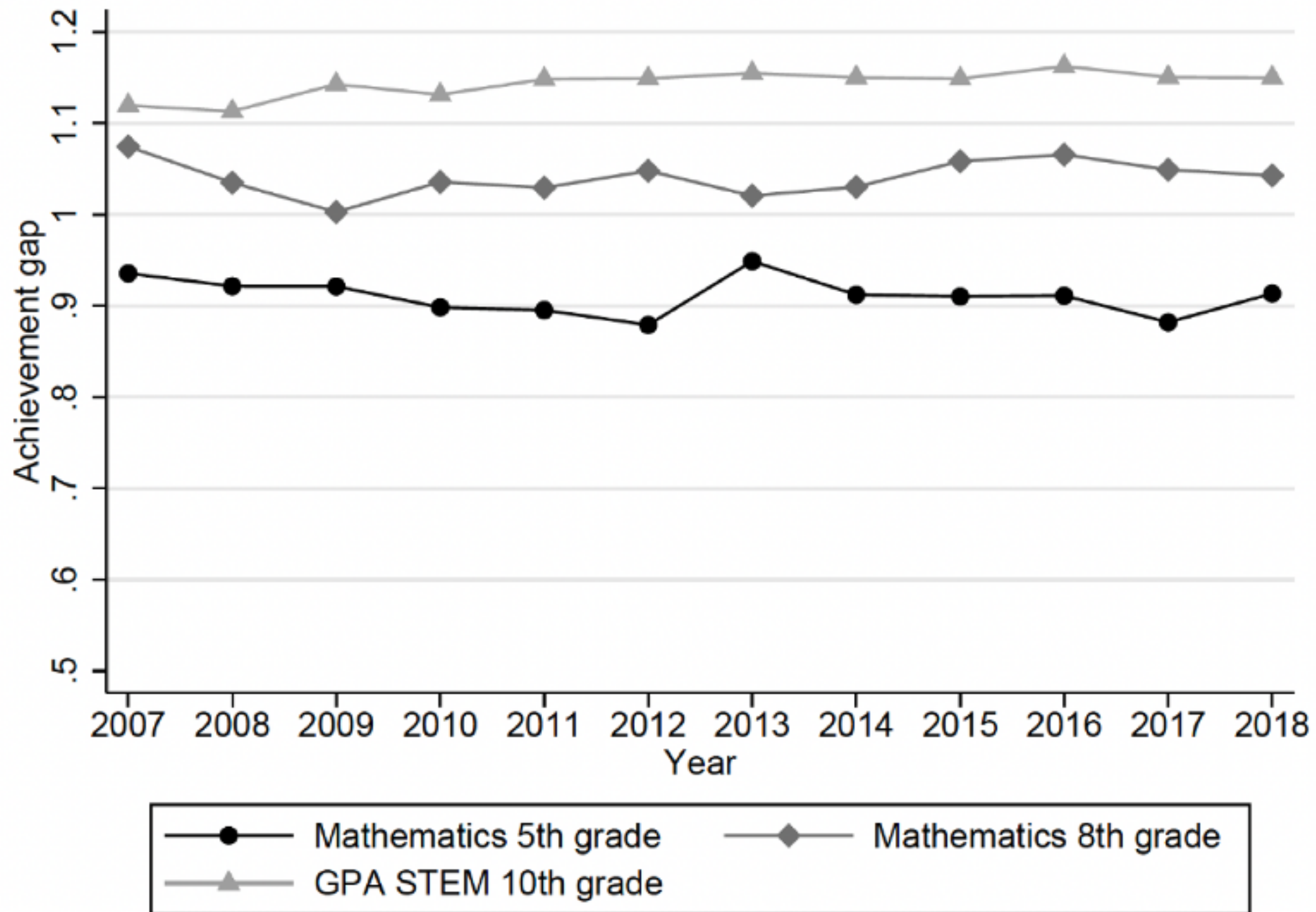
Inntektsulikhhet i skoleresultater

Endringer blant dem med minst..

Utdanningsulikhet i skoleresultater

Variasjon på tross av bakgrunn

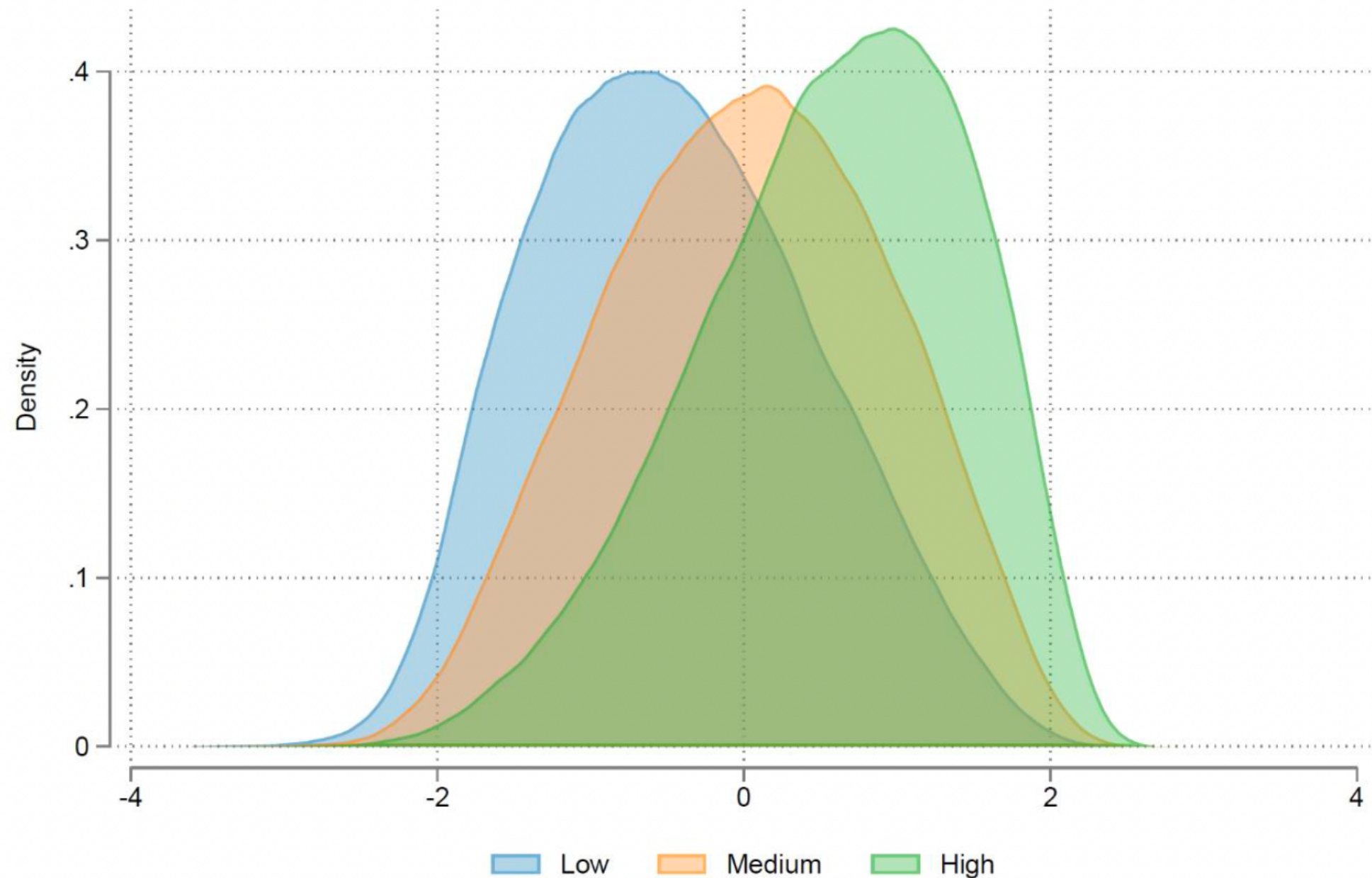

Figure 1: Achievement differences in standardized tests in 8th grade by parental education.

Forskjellene starter tidlig

Språkutvikling fra 2 års alder (ikke før)

Foreldres utdanning

Økonomiske problemer

Minoritetsbakgrunn

Øker ved skolestart

Forskjellene starter tidlig
Er barnehage en god mulighet for
forebygging?

Barnehage—Hvorfor?

For barnet

Kompensasjon

Utviklingsmuligheter barnet ikke får hjemme

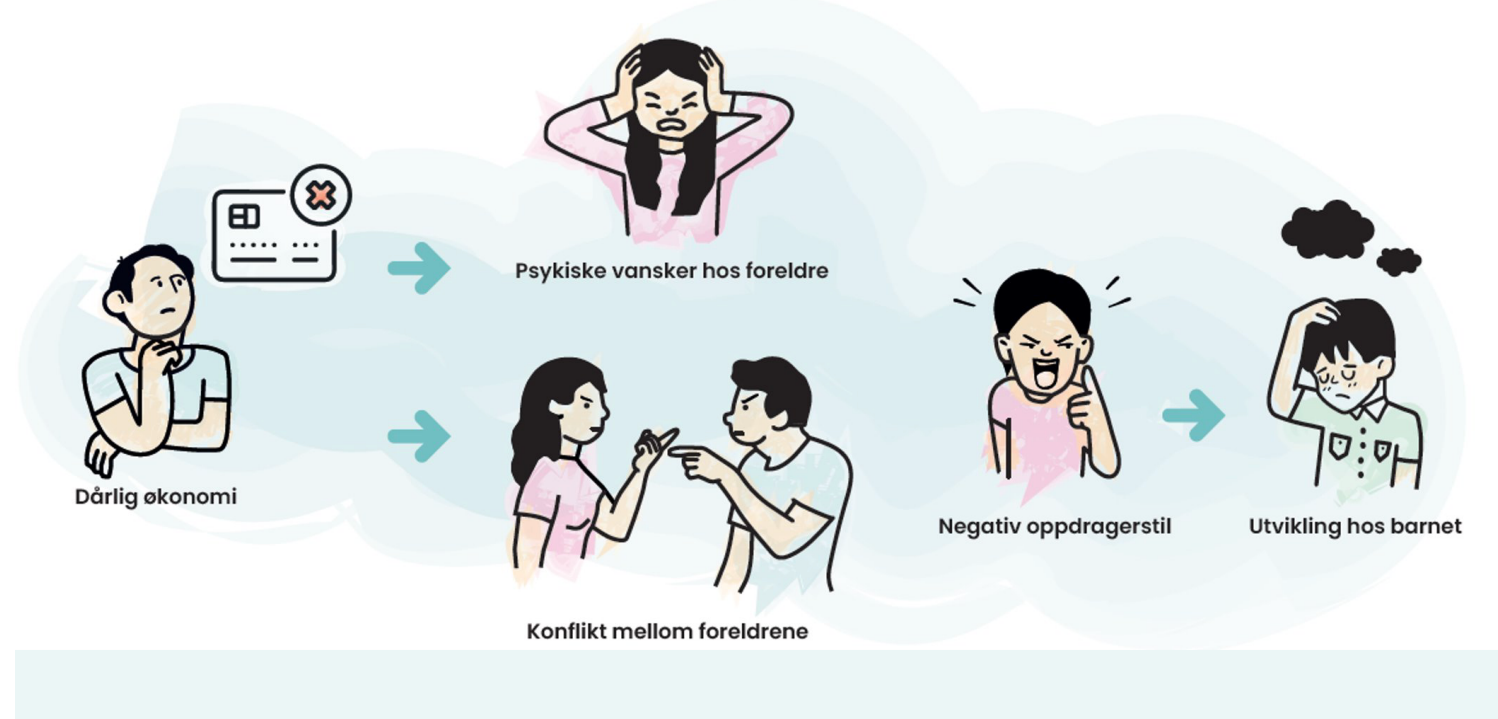
For foreldre

Økt mulighet for jobb

Rollemodellering/læring

Buffer for stress i familien?

Familiestresshypotesen

Supplerende og trygge omsorgspersoner

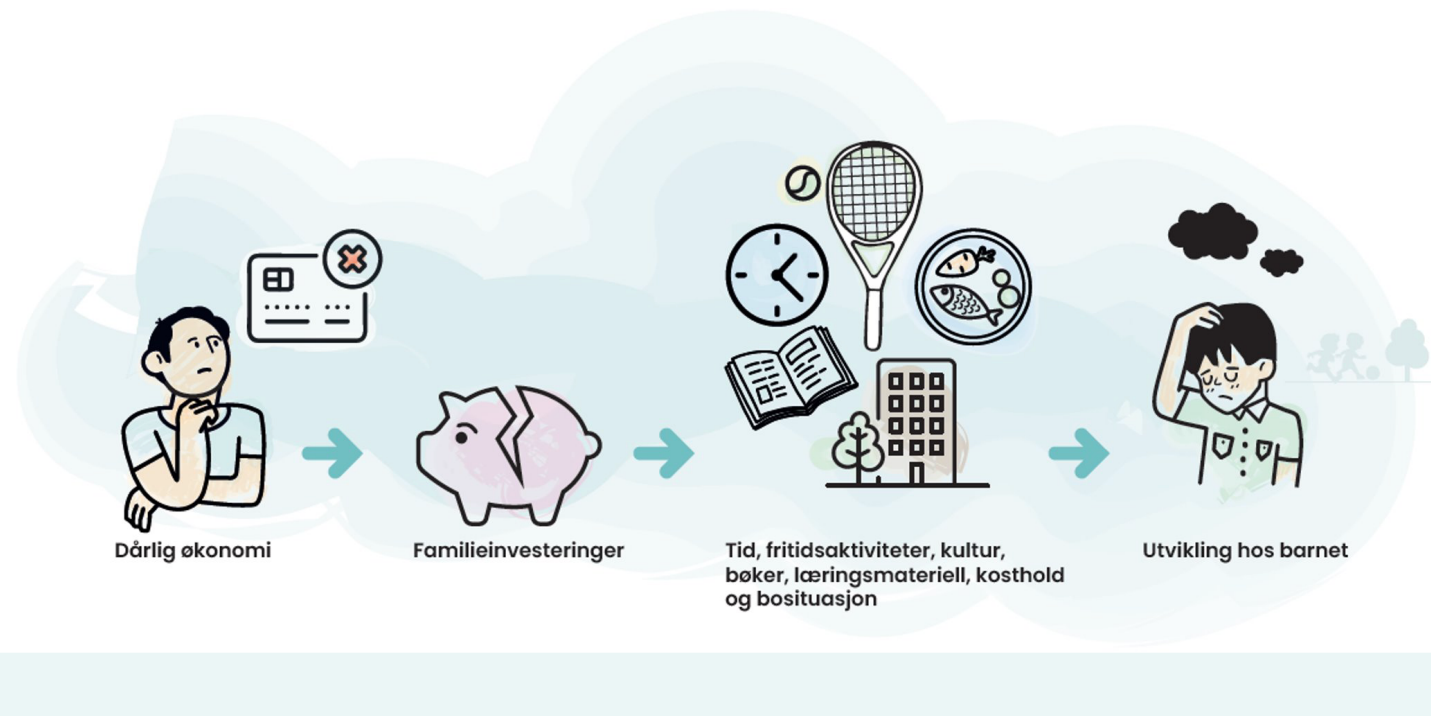
Sosialt nettverk

Støtte til mestring

Substitusjon av tid

Kompenserende investeringer?

Investeringshypotesen

Stimulering

Alderstilpasset lek & læring

Barnehage—Effekter

Tidlig bruk av barnehage (1.5 år)

Effekt for barn med lavt utdannede foreldre (eller lav inntekt)

Tidlig språkutvikling (3 år)

Kartleggingsprøver (1. kl)

Nasjonale prøver (5. kl)

Negative effekter? Andre positive effekter?

Tidlig bruk av barnehage (1.5 år)

Dårligere råd = mer atferdsvansker

Ikke når barna er i barnehage

Ikke negative effekter på barns utvikling...

...eller mor-barn-samspill

Øket arbeidstilbud hos mor

Barnehage—Effekter

Førskolealder (3-6 år; utfall ved 30-33 års alder)

4% høyere inntekt

0.3 år lengre utdanning

6% lavere dropout fra videregående

5% lavere sjanse for sosialhjelp

Sterkest effekt for lav SES

Gratis kjernetid—Effekter

Førskolealder (4-5-åringer i noen bydeler i Oslo)

Øket deltagelse (innv. bakgr) 15%

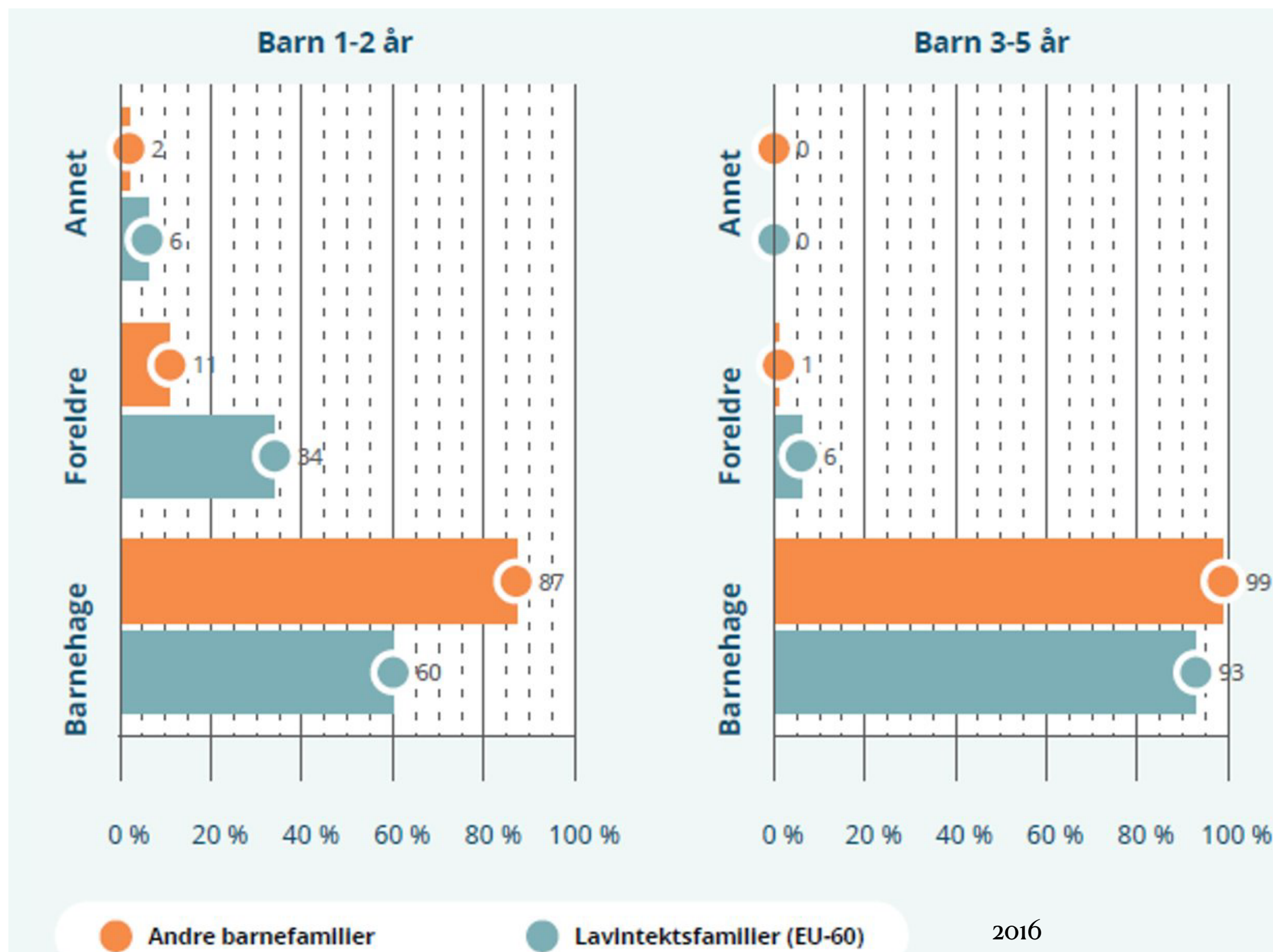
Ingen effekt på arbeidstilbud foreldre

Bedre på kartleggingsprøver (1 kl)

Bedre karakterer 10 kl (jenter)

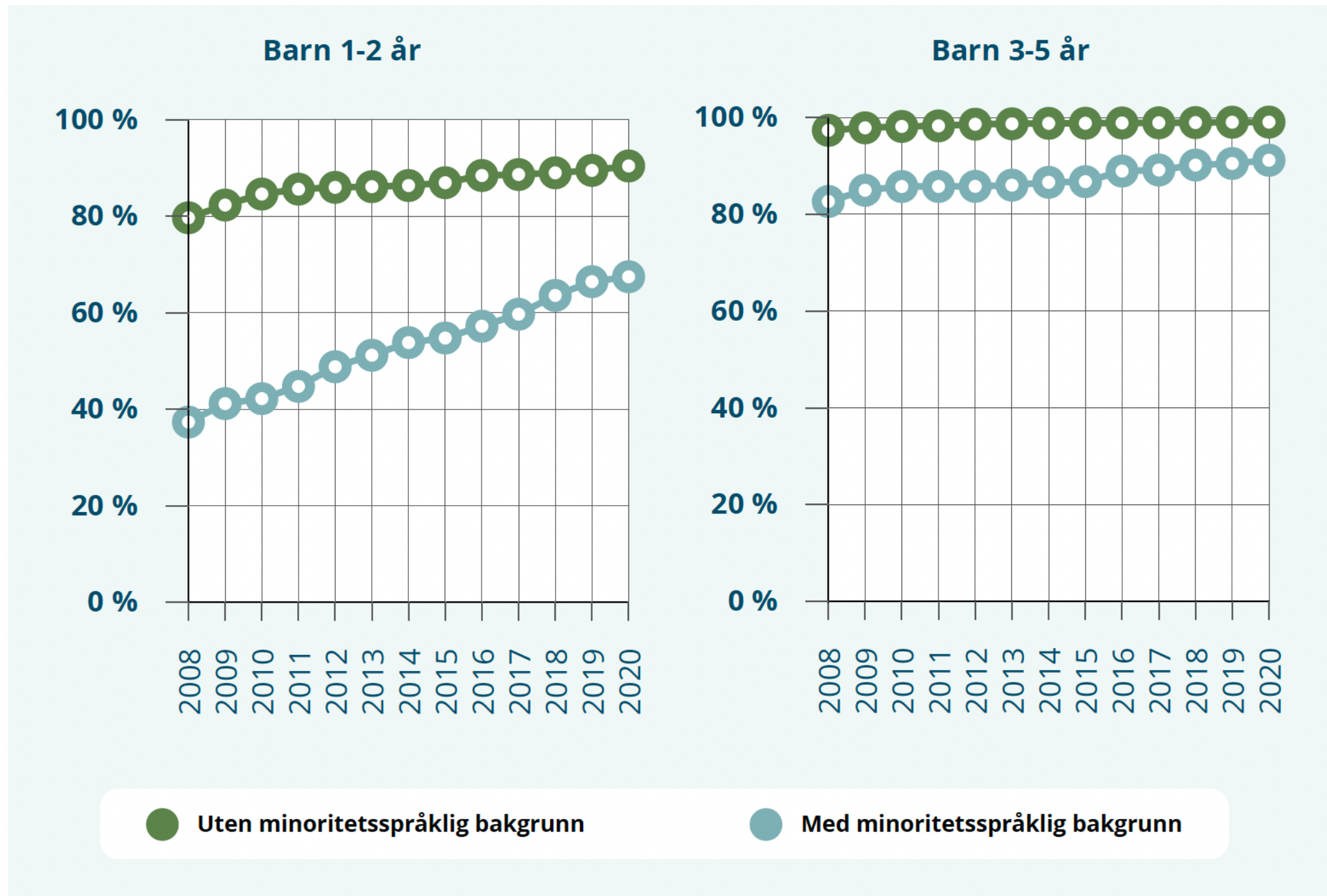
Barnehage—begrensninger

Tilgang—tidlig barnehage

Tilgang—tidlig barnehage

Figur 3.26 Utvikling i barnehagedeltagelse etter minoritetsspråklig bakgrunn

Dilemma

Barnehage er frivillig!

De som har størst gevinst

Bruker barnehage minst

Løsning?

Fjerne barrierer for bruk?

Gratis kjernetid? Enklere søknad?

Mer kunnskap og forståelse blant foreldre?

Begrensninger—innhold

Stor variasjon i mellom barnehager..

..i barns læringsutbytte

Hva er god barnehagekvalitet?

Mye forskning—lite god kunnskap

Begrensninger—innhold

Prosess (innhold/samspill)

Små effekter av observert kvalitet (i Norge)

Gode effekter av lekbasert læring (5-åringer)

Selvregulering og tidlige skoleferdigheter

Gode relasjoner til voksne

Mindre atferdsvansker

Begrensninger—innhold

Struktur (ressurser/rammer)

Ingen effekt av utdanning og erfaring

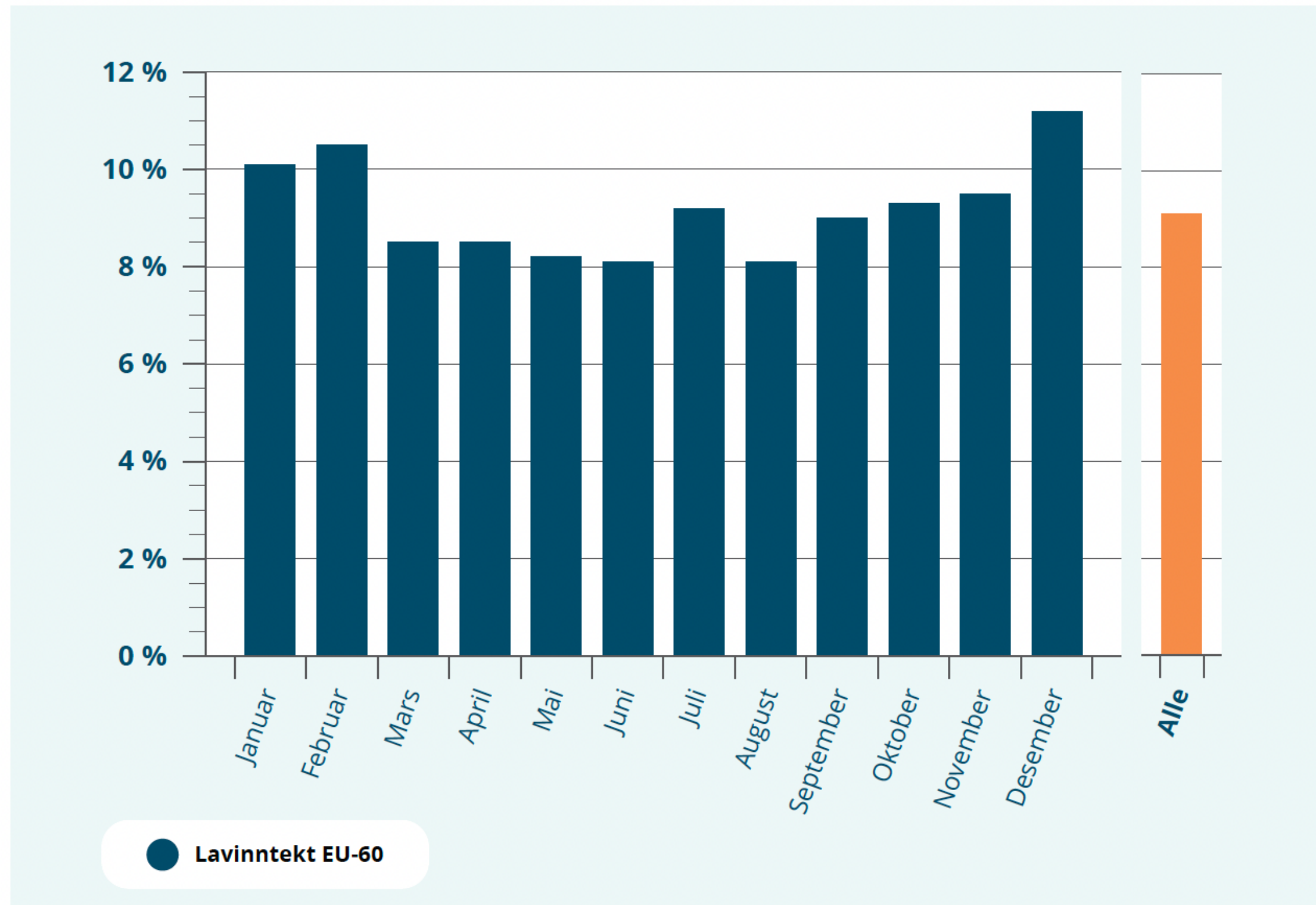
Liten effekt av lavt sykefravær og flere menn

Negativ effekt av store grupper (baser)

Hovedanbefaling 2: Ny modell for barnehageopptak

- ✓ Rett til barnehage fra måneden barnet fyller ett år
- ✓ Løpende og automatisk tilbud om barnehageplass
- ✓ Universell gratis kjernetid
- ✓ Ny moderasjonsordning for heltidsplass for målgruppen
- ✓ Avvikle kontantstøtten

Figur 9.1 Barn i lavinntektsfamilier som andel av alle barn født i 2021 etter fødselsmåned, 2021

Note: Lavinntektsgruppen definert ved inntekt per forbruksenhet under 60 prosent av median.

Kilde: SSB, Innteks- og formuesstatistikk for husholdninger. Barn i studenthusholdninger ekskludert.

Tabell 9.1

	Tiltak	Kostnad
Trinn 1	Gi barn født i desember rett til barnehage i løpet av måneden barnet fyller ett år. Automatisk tilbud om barnehageplass, inkludert målrettet informasjon om barnehage gjennom helsestasjonen etter fødsel Gratis universell kjernetid i barnehagen, tilsvarende 4 timer om dagen Ny moderasjonsordning for barnefamilier med lave inntekter	900 millioner kroner, inkludert innsparing i kontantstøtten på 175 millioner.
Trinn 2	Utvide retten av barnehageopptak til mars, slik at barn født i januar, februar og mars også får rett på barnehage ved ett år	Kostnaden for trinn 1, samt 3,6 milliarder kroner i året, inkludert innsparing i kontantstøtten på 500 mill. kroner
Trinn 3	Full utrulling av modellen med løpende automatisk opptak	Kostnaden for trinn 1 og 2, samt 3,6 milliarder kroner, inkludert innsparing fra avvikling av kontantstøtte

**Forskjellene øker gjennom
skolegangen**

**Har vi mulighet til å gjøre noe
anderledes?**

Har skolen «skylden»?

Innholdet i undervisning og skolehverdag?

Er skolen «mer effektiv» for noen?

Innholdet i livet utenfor skolen?

Forskjeller i muligheter og handlingsrom

Utenfor skolen

Familie, fritid...

Forskjeller mellom skoler

Familieinntekt og skolerresultater

NB Foreløpige analyser:

Sammenheng innad i skoler

Nasjonale prøver og familieinntekt

Varierer fra 0 til 16% forklart varians

Ikke sosioøkonomi

Læringsutbytte på skolen

Publisert: Samme skoler

Kompenserer for sårbarhet for ADHD

Effekter av pedagogiske tiltak

Internasjonalt (Lite solid forskning i Norge)

Lekbasert læring—for de minste

Sosial- og emosjonell læring

Pedagogisk veiledning

Oppfølging av læringsprogresjon

Kompetanseheving blandt lærere

Effekter av pedagogiske tiltak

Gode studier fra Norge

Smågruppeundervisning hjelper

Lesing

Matematikk

Usikker effekt på utjevning

Effekter av «Laget rundt eleven»

Få gode studier fra Norge

Noen lovende resultater

Tverrfaglig samarbeid

Helsesykepleier

Miljøarbeider

Begrensninger

Mangler helhetlig og god forskning i Norge

Gratis SFO

Økt bruk

Ingen læringsgevinst

Lite pedagogisk opplegg?

Forslag skole: Forsøk med integrert SFO i skolehverdagen

- ✓ «Heldagsskole» 1-4 kl
- ✓ SFO obligatorisk og gratis
- ✓ Spre undervisningstimene
- ✓ Tid til lek, fysisk aktivitet, estetiske fag

Forslag skole: Utprøving av «Laget rundt eleven»

- ✓ Tverrfaglig samarbeid
 - ✓ Miljøterapeuter, helsesykepleiere, sosialfaglig ansatte

Takk for oppmerksomheten!

henrikdz@uio.no